

GAZET'A TRANSILVANIEI.

Gazet'a esse de 2 ori: Mercuria si Duminec'a, F6ies, candu concedu ajut6riile. — Pretiulu: pe 1 anu 10 fl. pe 1/4 3 fl v.a. Tieri externe 16 fl. v. a. pe unu anu s6u 40 doideceri, or 3 galbini mon. sunat6ria. Se prenumera la postele c. r., si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie ad. cam 10 vorbe mari s6u mici inserate se ceru 8 cr. Tacs'a timbrala e 30 or. de fiacare publicare. Fara depunerea acestui pretiu inainte nu se voru mai primi publicari.

Nr. 28.

Brasiovu, 22/10 Aprilu, 1865.

Anulu XXVIII.

MONARCHIA AUSTRIACA.

Dela senatulu imperialu.

Sied. 41 din 31 Martiu. (Continuare.)

Min. cav. de Schmerling respinge imputarile facute de Kaiserfeld, ca regimulu ar' fi neotivu si lasu intru resolvirea constitutiunii, se prov6ca la activitatea s'a de mai inainte, si si descopere natur'a procederii s'ale, care e, ca in fine procede mai multu ofensivu c6a defensivu.

In caus'a Ungariei regimulu a fost de convingere, ca unele cestuni nu se potu desleg6a repede, ci trebuie mai multu se contribue tempulu la deslegarea lor, care t6te le mediuloesce si t6te le imblandiesce. Dica cine ce va dice, inse asta parere si are justificarea s'a. Facia cu diet'a Ungariei nu p6te se fia buna alta politica, decatu numai a-o aduce acolo, c6a se se recun6sca constitutiunea imperiala. Kaiserfeld aduce numai principia pentru deslegarea causei ung., inse regimulu are se puna in pracs'a principiale, si spre scopulu acest'a sunt de lipsa o multime de pasi, cari sunt impreunati cu dificultati singulare.

Kaiserfeld dice, ca constitutiunea imp. facia cu Ungari'a se se efeptuese, si de alta parte des6mna punctulu-seu de-vedere: a recun6sca si dreptulu p. ungurescu. Ce e, ceea ce se numesce dreptulu ungurescu? La o partita mare in Ungari'a dreptulu acest'a sunt legile din 1848. Intrebu acum, cum se p6te uni recun6scerea legiloru din 1848 cu asiadiarea constitutiunii n6stre de base a dreptului publicu? (Bravo! preste bravo!) Kaiserfeld dice, ca impacarea cu Ungari'a se se faca dupa idea fundamentala a constitutiunii n6stre; impacarea nu e alt'a, decatu convingerea poporulu ungurescu si a dietei lui, cumca trebuie se se faca o revisiune seri6sa in legile din 1848, delaturanduse dintr'ensele totu, ce sta in contradicere cu constitutiunea n6stra (numai?) si ac6st'a inca inainte de a se recun6sca val6rea acoloru legi. Est'a e si punctulu de man6are alu guvernulu, si d6ca dep. Kaiserfeld precepe impacarea in sensulu ac6st'a ei intindemu man'a cu t6ta bucuri'a la colucrare comuna. — Inse in Ungari'a nu vis6sa 6menii de astnfeliu de impacare. Comuca opoziitiunea senatulu imperialu merge mana in mana cu fractiunea liberala din Ungari'a potu se dechiaru pe facia, ca din partea regimulu totu asemeni simtiemente se nutrescu. (bravo! bravo!) „Pentru partit'a asia numita vechia conservativa nu avemu neoi cea mai mica simpatia, ci din contra i recun6scemu de cei mai neimpacati antagonisti, si uneltirile lor se vedu si in cas'a ac6st'a. In fine face observarea in numele intregulu regimu la cuvintele lui Kaiserfeld: cumca intr'o parte a imperiulu si anumitu in Ungari'a Mai. S'a imp. Austriei ar' fi numai domitoriu factiou, ca cu t6te, ca momentulu celu serbatorescu alu incoronarii lipsesce, elu inse nu p6te d6a legaturei, care l6ga pe Ungari'a de domnitoriu seu legitimu, decatu singuru numai o ungere deosebita, coronarea nu e conditiunea legitimitatii. Mai. S'a se recun6sca in presentu pe Sene de rege legitimu din Ungari'a. (bravo! generalu.) Elu se recun6sca c6a atare de catra toti ungurenii leiali si credu, ca nimene nu se va afl6a aici, care nu va respic6a o parere in tocma asemen6 (bravo! infooate)*).

Kaiserfeld observ6sa dlui ministrn, ca n'a disu, cumca Mai. S'a ar' fi imperatu numai in diumetatea imperiulu seu, elu se tiene de aceea, cari privescu pe Mai. S'a de domnitoriu deplinu c6a imperatu alu intregulu seu imperiu, ci elu a disu: „ca Mai. S'a imperatulu se privescu de catra o parte a supusiloru sei inoa totu numai c6a domnitoriu factiou.“ Schmerling replica, ca si elu a disu numai atat'a (in stang'a asia e!).

*) Observamu, ca extractulu suplinesce totu cadrulu vastorulu cuventari; d6ca o parte a on. publicu pretinde a fi informata bine de cele ce se petrecu col6a susu, si bine face. — R.

V. cancel. ungurescu de B e k e refer6sa, cumca bugetulu pentru Ungari'a din partea guvernulu provincialu se fipsase cu 14,400,000, la cancelaria s'a redusu la 12,071,000 si totusi comisiunea de financia a mai subtrasu 71.000. Cere, c6a se fia de ajunsu a se trage 500.000, la care se invoiesce si cancelari'a, inse nu se primi.

Bugetulu canc. Ard6lului.

Ref. B r e s t l propune bugetulu scadiutu de comisiune c6a ordinariu suma de 2,900.000 c6a extraordinariu 250.000 cu totulu 3,150.000 (pe candu regimulu propusese 3,543.391). Presedintele deschide desbater6a generala, oratori inserisi erau: Puscariu, Alduleanu, Teutsch contra; si Schuler pentru propunerea comisiunii.

Dep. P u s o a r i u recun6sca atatu importanti'a catu si urginti'a punerii in ordine a economiei de statu, prin urmare si necesitatea reducerii bugetulu, totusi cu chipulu si modulu, in care s'a scadiutu bugetulu Ard6lului nuse p6te impac6a, fiinduca Ard6lului in proportiune cu celelalte provincii s'a subtrasu pr6 multu, apoi dupa „T. R.“ urm6sa:

„Comitetulu, dice elu, recerinti'a totala pentru cancelari'a aulioa trans. in suma de 3,543.191 fl. o afla prea mare, ca-ci pe longa anulu tr. e crescuta cu 10%6. 6r' pelonga an. 1862 cu 21%6 si ca-ci spesele din estu anu pentru cancelari'a aulica trans. facia cu ale altoru tieri sunt f6rte mari. D6ca partea din urma a acestui asertu este esacta, voiu cerc6a si voiu document6a infacisiandu cifrele, 6r' catu pentru partea antai'a a asertulu, ca bugetulu cancelariei aulice trans. este in necurmata crescere, e adeveratu; inse trebuie se se scia apretiu si causele acestei cresceri. Regimulu trans. din an. 1861, in nesuinti'a s'a de a reduce t6te la an. 1847, intre altele a cercatu a restitui institutiunile cele vechi municipale cu t6te consecuintiile lor, cu lefile etc. Deci, domniloru, se fia 6re cine va in acestu senatu imperialu de parerea aceea, ca in Transilvani'a trebuie reduce t6te la an. 1847, me indoiescu f6rte; p6te nu atatu in interesulu finanti6loru trans., catu alu celoru imperiale. Ca-ci d6ca s'aru reduce t6te la an. 1847, atunci si finantiele generale austriace in loculu celoru 15 mil., ce curgu acum din Transilvani'a, aru primi p6te 3-4 mil. 6r' de atunci, domniloru, tempurile s'au schimbatu. Noi voimu asemenea institutiuni cu Dv6stra, dar' pretendemu si asemenea recerintie. Guvernulu de acum a trebuitu se mar6sca cu incetulu lefile cele mici, provenite din reducecea la an. 1847, — ceea ce au si facutu din anu in anu. Dar' lefile acestea inca cu multu n'au ajunsu acolo, ba p6te in unele privintie nici la catimea diumetate, decum sunt in tierile dinc6ce de Lait'a.“ Apoi trecundu la motivele comitetulu, afla, ca ac6l'a a micioratu unele spese, ca-ci n'aru veni a se acoperi din midiul6cele imperiulu, ci dintr'ale tieriei, precum d. e. 100.000 fl. pentru diet'a trans., pentru cari comitetulu crede, ca neamu pot6 multiami cam cu 30.000 fl. „E cunoscutu de comunu, ca Mai. S'a imperatulu, Principele nostru prin diplom'a din Octobre si patent'a din Februariu a restauratu constitutiunea cea vechia trans., cu rezervarea acoloru afaceri comune, ce le pertractamu aici in senatulu imperialu. Prin urmare tier'a Transilvani'a are dieta propria cu sfer'a de activitate a senatulu imp. redusu. Pana acum celu pucinu inca n'amu avutu nici o dieta c6a cele provinciale din Bucovin'a, Stiri'a etc. Candu vomu simti necesitatea unei atari diete, atunci de siguru nu vomu pretinde pentru ea midiul6cele imperiulu. De astadata, domniloru, este adunata in Transilvani'a o dieta cu competinti'a, cu sfer'a de activitate a senatulu imperialu redusu, si de aceea avemu oausa a pretinde spesele acestei diete, precum se si intempla, din midiul6cele imperiulu.“ Adeveratu, ni se va obiect6a, ca Transilvani'a nu e asi6 mare c6a teritoriulu senatulu imperialu redusu. Ac6st'a e adeveratu, dar' noi nici ca pretendemu, nici ca luamu atatea spese c6a senatulu imperialu redusu. Si d6ca cumva in proportiune pretendemu pentru diet'a n6stra spese mai mari, apoi se se considere, ca p6te tierile dinc6ce de Lait'a 6rasi au alte institutiuni, care pretindu spese mai mari, si care p6te ca noi nu le avemu de

locu. De altmintrea voiu ilustrá acésta proportiune inca si prin alte exemple. Dóue preture (Bezirksämter), un'a cu 2-3 miluri □ cu 5000 suflete, alt'a cu 20 mile □ si 30-40,000 suflete, cari ambe costau totu atat'a. Se va dice, ca la un'a sunt mai pucini amplotati etc.; dar' in asemenea mesura Transilvani'a are si mai pucini deputati dietali. — Transilvani'a a luat asupra si tóte sarcinele imperiului, precum unele din datoriele de statu, din subventiuni s. a. Prin urmare si imperiulu se cuvine se pórte servitutele constitutiunale ale Transilvaniei. De altmintrea cestiunea acést'a nu se póte pertractá cu pripire si numai asiá ex incidenti; póte se va debate in Pest'a, in Zagrabia si analogu si in Transilvani'a. Elu (Puscariu) nu e de parerea colegului seu Baritiu, ca ablegatii trans. din senatul imp. se afla acolo numai ad hoc, din contra trebuie se declare, ca acei'a au venitu in modu definitivu, cu deplin'a convictiune si sperantia, ca si pe venitoriu voru remané aici cu statornicia; dar' nu impedece, cá se nu se venture cestiunile acestea si in dietele aceluor tieri si se se resólve in contielegere cu corón'a si cu senatul imperialu; dar' a aduce asiá ex incidenti o hotarire, ca senatul imp. redusu, adica diet'a Transilvaniei, provediutu numai cu 26 deputati, ajunge, aceea crede ca nu se póte sustiené si afirmá numai asiá. — Totu asiá se are lucrulu si facia cu spesele pentru cartile funduarie (Grundbücher). Afacerea acést'a este o afacere juridica, si déca justiti'a in tóta monarchi'a se platesce din miidulócele imperiului, pentru aceea e ou dreptulu, cá si cartile funduarie trans. se se sustiena din spesele statului. „Dintr'alte domnii mei — continua oratorulu, ce s'aru reflectá, candu si diet'a trans. aru adoptá principiulu statoritu de comitetulu finantialu, cá se nu se chieluésca cu nimicu mai multu, decum sunt veniturile? Transilvani'a aru dice: Noi tóte veniturile tieri nóstre vi leamu datu vóue, si n'avemu, de unde se platimu cele 60.000 pentru cartile hotareloru, nu damu cele 60.000; adeveratu ca atunci nu vomu avé carti de hotaru, nu vomu avé creditu, nu vomu avé ocaziune a face detorii, tiér'a póte ca se va seraci. Dar' óre patimi-va numai tiér'a, ér' imperiulu nu va patimi nimicu, acést'a e o intrebare, la carea póte se-si respunda ori cine. Nu vomu dá cele 60.000 fl., dar' imperiulu nu va primi de 3, 4, 5 ori cate 60.000 fl. taose de transcriere, si apoi, domniloru, e rea economi'a aceea, candu cine-va nu da unu fiorinu, care l'aru recastigá impatratu, incincitu, ba póte indiecitu. De aceea credu, ca spesele pentru cartile funduarie la tóta intemplantarea inca trebuie se le pórte finantiele imperiale.“ — Déca dietele si spesele de calatorii ale amplotatiloru trans. comitetulu le afla prea mari, apoi nu trebuie uitatu, catu de mici sunt lefile amplotatiloru trans. pelonga ale celoru din tierile germano-slavice. — Déca sunt in Transilvani'a dóue tribunale apelative, in locu de unulu, apoi relele acestea sunt si pe airea; Transilvani'a tocmai acum va se introduca institutiuni nóue, de aceea trage conolusiunea, ca comitet. fin. a stersu preamultu din bugetulu trans.; ca-ci tocmai candu ar' fi adeverate tóte asertele acestui comitetu, totusi nu s'aru póte sterge fara 200.000, pe candu comitetulu a stersu 400.000, va se dica: a stersu numai dupa volnicia; ba tóte stergerile la oalta suie la 1 mil. (Va urmá.)

Sinódele in beserie'a gr. catolica resaritena.

Pre candu din unele parti se audu plansori si vaietaturi amare, ca trebile besericesci si scolastice ale romaniloru gr. catolici uniti s'aru aflá in o stare fórté trista si mai desperata, prin urmare ca aceleasi aru trebui se se puna in ordine si regula buna prin sinóde besericesci, eara mai anumitu prin sinóde diecesane, pe atunci din alta parte órecare se disputa chiaru dreptulu crestineloru de a pretinde tiene de sinóde, necum amestecate din clerici si mireni, ci nici macar sinóde conchiamate curatu numai din clerici. Acést'a partita din urma este mica la numeru, inse istétia, activa, adica nepregetátóre, indrasnétiá si cutesátóre, partita demna de dascalii ei, cari cá de $\frac{1}{4}$ de seculu inóce o-au crescutu si dadacitu cu mare grija, pentrucá prin trensa se sugrume orice miscare de viétia constitutiunala in beserie'a resaritena si mai apoi — se dea lovitur'a din urma chiaru besericea acesteia multu cercate si sbiciulate de atatea asuprelu seculare.

Clerulu greco-catolicu trebuie se fia aflatu pana acum, ca elu este supusu nu numai concordatului din 1855, carele inca este cunoscutu, pentru ca acelasi se tiparise si impartise, ci si unoru instructiuni secrete, esite mai tardioru, tiparite si aoeleasi, impartite inse numai capiloru besericesci.

Fia coprinsulu aceluor ácte publice oricare va fi, noi asta data se cercetamu dreptulu si datorinti'a de

a tiené sinóde besericesci si pe urm'a concordatului, eara acést'a se o facemu asié, incatu se ne ferimu de orice critica generala a spiritului oe'lu adie, de orice intrebari, déca si pana unde coprinsulu aceluia vatama drepturile si pracs'a besericea greco-catolice resaritene, pentruca cu asemenea cestiuni se ocupa aceea, cari lucra pentru revisiunea concordatului.

Art. IV din concordatu contine intre altele: „Archiepiscopiloru si episcopiloru va fi ertatu a deprinde tóte cate intru gubernarea dieceseluor sale li se cuvinu séu din dechiaratiunea séu din dispusetiunea santeluor canóne dupa disciplin'a presenta a besericea aprobata de santulu scaunu si mai alesu“:

a) b) c) d) . . . (vedile in originalu, ear')

„e) A conchiama si a tiené concilii provinciale si sinóde diecesane dupa norm'a ss. canóne, si a publicá actele loru*“.

Din acestu citatu se cunósce limpede, cumca mintiun'a respandita de cativa ani in cleru si in poporu, oá si cum concordatulu ar opri tiene de sinóde, este si remane mintiuna, rusinata inca si prin fapte complinite, adica prin sinóde tiene si pana acum in cateva diecese si archidiecese romano-catolice. Deci concordatulu nu pune nici o pedeca tienerii sinódeloru. Ceea ce nu se spune in concordatulu austriacu, adica ceea ce lipsece din elu, este modulu tienerii sinodului, timpulu, numerulu membriloru, calitatea voturiloru; preste acést'a nu este decretatu in elu, ca archiepiscopii si episcopii se fia dator a conchiama sinóde; ci este intrebuintiatu numai terminulu: „liberum erit,“ va fi ertatu. Acést'a respicatura elastica, reu definita nu trebuie se ne sparia intru nimicu. Curatu se dice in citatulu art. IV: „sive ex declaratione, sive ex dispositione Sacrorum Canonum etc.“ Deci noi tocmai pentru acést'a trebuie se ne tienemu si óresicum inclestamu in decursulu cercetariloru nóstre in prim'a linia de canóne si indata alaturea cu acelea de vechi'a pracs'a a besericea romanesci oata s'a tienu odinóra de metropoli'a Albe-Iuliei din Transilvani'a si a carei provincia metropolitana s'a intinsu de siguru si in Ungari'a. —

Inse care sunt acelea ss. canóne, care decretésa strinsu tiene de sinóde? Eu nu asiú fi in stare de ale cita asié usioru, pentruca sunt dieci de ani de candu nu me mai ocupaui ou sciinti'a dreptului canonicu; unu banu canonistu de ai nóstrei, dela carele asteptamu in scurtu esirea unui operatu in acést'a materia, avú bunatatea de a'mi inlesni urmatórele citate:

Pentru adunarea concilieluor séu sinódeloru provinciale, adica a celoru compuse din episcopi sub presiedinti'a metropolitului de cate doua ori pe anu suna: Canonulu 37 alu ss. Apostoli. — Can. 5 alu sinodului 1 a tóta lumea dela Nicea din anulu 325. Can. 20 alu sinod. dela Antiochia din a. 332. Can. 19 alu sinod. dela Calcedone din a. 351 dela Christo'u.

Mai tardiu vedienduse ca este greu a tiené sinóde semestrale, s'a decretatu tiene de sinóde provinciale pe fiacare anu odata in: Can. 8 alu sinodului (Concilii) ecumenicu III dela Constantinopole din a. 680. Can. 6 alu sinod. II dela Nice'a din an. 787.

Aceste tóte sunt sinóde mari tiene in Resaritu, la care inse latini au luat parte si la ale caroru decrete ei se cunoscu supusi pana in diu'a de astadi.

Se vedemu inse ce tienu si unele sinóde mari curatu apusene, séu cum le mai dieu de ale latiniloru. Conciliulu dela Basile'a in siedinti'a XV si Conciliulu dela Tridentu (care a duratu 18 ani) in siedinti'a XXIV capu 2 de reformatione decretara, cá metropolitulu care nu va conchiama sinodu provincialu celu pucinu in trei ani odata, se fia afurisitu.

In catu pentru tiene de sinóde diecesane, apoi cá se taemu de legea si datin'a vechia a resaritului, totu prin susu citatele doua Concilii ale latiniloru, adica celu dela Basilea totu in sied. XV si celu dela Tridentu in capu 2 alu sied. XXIV se decretá a se aduna in fiacare anu celu pucinu odata.

Aceste tóte sunt decrete de ale aceluor concilii séu sinóde mari, a caroru auctoritate este mai mare de catu a toturoru arhieriloru, a toturoru patriarhiloru si papiloru din lume si caroru trebuie se se supuna toti fara nici o exceptiune.

Intr'aceea eata ce dice insusi unu papa, adica Alesandru

*) Convocare et celebrare ad sacrorum Canonum normam Concilia provincialia et Synodos dioecesanarum, eorumque acta divulgare.

VII. Constitutione 20 § 8 despre sínóde: „Nihil frequenti animarum recognitione Synodorumque celebratione, populorum salutis ac veteri disciplinae constituendae accomodatus esse.“

Sinodulu provincialu din Colonia tînutu in a. 1549 si recunoscutu de papii Romei dice in tit. de Celebratione Synodorum Cap. I „Neglectis synodis non aliter ecclesiasticus ordo diffluit, quam si corpus humanum nervis solvatur.“ Adica cum ai dice romanesce: Ne tînendu sínóde, bun'e ordine besericésca se destrama in tocma cá si caldu ai scóte nervii din trupulu omenescu. —

Mari cuvinte sunt acestea, in catu te coprinde mirare, cum asemenea adevèruri s'au potutu mai tardiu intuneca si da uitarii. —

Intr'aceea dela unu timpu incóce se aude in publiculu nostru vor'ba, ca uitate, dóra n'ar fi nici o greutate in privinti'a tînerii sínódeloru provinciale si diecesane; ca acelea s'ar potea conchiama; inse pentruce se se céra si participarea mireniloru la sínóde diecesane, si earasi, de ce se se mai pretinda si sínóde protopopesci? —

Óre in adevèru numai intru atata se stea pedecele tînerii sínódeloru in diecesele romanesce greco-catolice? In acestu casu acele pedece n'aru esista de locu. Au pretinsu vreodata mirenii uniti cu sil'a cupoterea, cá se ia si ei parte la sínóde? Pre catu sciu eu, acést'a nu s'a intemplatulu niciodata. Nu atatu interesulu mireniloru, catu mai virtosu interesulu clerului, alu dascaliloru si alu cantaretiloru pretinde in modu imperativu, pentrucá incái mirenii cei mai de frunte se aiba ocaziune de ajunsu a se informa déca nu mai multu, despre starea materiala a clerului si a celai laltu personalu besericescu. Nu pentru mireni, ci pentru besericiáni sunt destinate prescurele, parastasele, paraclisele, saracustele, sarindarele, pomenele, tacsele dela morti si botesati, portiunile canonice, subventiunile cultului, dela statu si dela tíera, testamentele si legatele séu asié numitele danii in bani, mosióre, scule, colectele s. o. l. Le mai póte óre lua cineva pe tóte acestea cu sil'a, cu bratiu militariu cá in dilele lui Loraudus Lépes dela poporu? Nicidècum si niciodata. Mirenii n'au se mérga la sínóde, pentru cá se se amestece la cele sacre, ci pentru cá se ingrijésca de pastrarea si sustienerea celoru sacre. Intr'aceea inca odata: mirenii uniti nu se imbiie la sínóde; preotii voru vedea prestè pucinu, déca au ori nu, trebuintia de ei. Numai se nu se mai fatiarésca unii si altii dicendu, ca pap'a dela Rom'a nu suferè cá mirenii se ia parte la sínóde, pentrucá participarea loru se nu mirose a calvinia. Pap'a Benedictu XIV. era unu omu pre catu invatiatu, pre atatu si unulu din cei mai aprigi aparatori ai potestatii absolutistice, carea inghite in sinesu orice alta potere si drepturi, si totusi acelu papa in capu 9 din cartea 3 scrisa despre sínódele diecesane oricatu mio sucesce si invertesce, totu este silitu a marturisi, cumca in beseric'a lui Christosu a fostu din stravechime datin'a de a chiama cate odata si mireni la sínódele diecesane. „Non prorsus ab antiquis moribus alienum fuisse arbitramur, ut ad synodos dioecesanarum pariter quandoque laici introducerentur.“ Dupa acestea Benedictu in urmatórele 5 puncte iti mai scarmana cestiunea dicendu, ca pe unde a fostu datin'a (consuetudo) de a se conchiama si mireni la sínóde diecesane, aceeasi se fia observata si de a oi inainte; eara unde nu s'a introdusu inca acea datina, episcopulu aflandu cu cale din cause grele, póte conchiama si mireni la sinodu, numai catu aceia se nu aiba votu decisivu; — de altumintrea episcopii, dice numitulu papa, aru potea cere consiliulu mireniloru si afara din sinodu. Ci se lasamu acestea sucituri ale lui Benedictu XIV., la care se póte aplica prea bine cunoscutulu proverbu nemtiescu: „Wasch mir den Pelz, mach' ihn aber nicht nass; pentruca — ceta pucinu — in dilele nóstre nici unu episcopu nu va gasi mireni ómeni cu demnitate de caracteru, carii se se injosésca a priimi chiamarea numai cu votu consultativu in acelea cestiuni, in care mirenii trebue se ia parte dupa dreptu, nici earasi a da episcopulu sfaturi cum amu dice, in dosulu casei, pe sub ascunsu, pentrucá se cada in prepusu de intriganti; eara apoi dieu nici episcopii de acum nu se voru umili a cere consiliu dela bucatarii séu dela lacaii loru, séu ce mai sciu eu dela ce lingatori de talere. Ci mai in scurtu, de acelu papa nu ne miramu. Au n'ati vediatu, cum tocma si in anululu acést'a in un'a din siedintiele senatului legislativu alu Franciei archiepiscopulu si cardinalulu Bonnechese imbrancinduse a respunde la cumplitele inviniri aduse de dn. Rouland fostu ministru de cultu asupra ultramontaniloru, ilu luà gui'a pe dinainte si strigà: „Mon clergé est un régiment, il doit marcher, et il marche.“ Adica: Clerulu meu este regimentu, elu trebue

se mérga si merge (la comanda). Satisfactiunea ce da pap'a Benedictu adevèrului istoricu este, ca elu necum se dechiare participarea mireniloru la sínódele diecesane de institutiune calvinésca, dara din contra o recunósce de o datina, pracsă stravechia a besericei candu dice: „Non prorsus ab antiquis moribus alienum fuisse etc.“ Ei, ca ce bine mai scia pap'a Benedictu XIV. tóte cate au fostu secundum antiquos mores! —

(Va urmá.)

Scire trista. Pré onoratulu Domnu Nicola Maniu, fostu vicariu foraneu alu Fogarasiului, dupa unu morbu si o suferintia fórtè indelungata, de dureri fisice debilitatu si fini cursulu vietiei in 25 Martiu st. v. a. o. pela 11 óre sér'a, ér' in 27 fù petrecutu la cas'a eternitatii si astrucatu in cimeteriulu besericei romane gr. catolice din Fogarasiu, cu cea mai cuvenita onóre de pe urma, functionandu la solenitatea funebrala vre-o 12 preotii si petrecundulu unu numeru insemnatu de poporu din acelu opidu. Viéti'a publica a nestoricului acestui parinte alu poporului si besericei s'ale ne impune detori'a, cá si pana candu vomu tramite spre publicare datele si numerulu meritelor, si alu benefaceriloru, cu care se-a distinsu in viétia, se-i dicemu cu totii „Fia-i tînerin'a usióra si numele neuitatu!“

Desiu 9 Aprile. La comitelulu pentru ajutarea tîneriloru lipsiti din comitatulu Solnocului din laintru dela facultatea de drepturi dintre membrii olegati cutribuira in patru-luniulu Gerariu-Prieru urmatorii Domnii: Clemente Hosu, Iosifu Lemenyi, Ioane Cice cate 8 fl. v. a., Ioane Busura 6 fl. v. a., Ioane Moldovanu par., Vasilie Muste, Alecsiu Bogdanu si Ludovicu Grauru cate 5 fl. v. a., Andreiu Francu, Basiliu Alutanu, Ioane Barbu, Constantinu Moldovanu cate 4 fl. v. a., Gavriile Fetea 3 fl. 50 cr., Macabeu Mezei, Ioane Popu cate 3 fl. v. a., Ioane Filepescu, Vasiliu Tohati, Teodoru Rosiu cate 2 fl. v. a., Stefanu Galea, Petru Muresianu, Ioane Muresianu si Elia Bercianu catu 1 fl. v. a. —

Colect'a publicata din Olpretu 12 fl. v. a. Comun'a Rugasiesci prin parochulu locale Ciupe 1 fl. v. a. A doua colecta din Olpretu de 6 fl. v. a. facuta ér' la steruinti'a Dlui jude sing. C. Hosu dela Domnii: Clemente Hosu 2 fl., Cirilu Popu, Gabrile Hosu, Gottfried Henning si Szóts Ede cate 1 fl. v. a. — Adaugundu la acestia si restulu de 11 cr. remasi de pe treiluniulu Brumarelu-Andrea, face sum'a totala 104 fl. 61 cr. v. a.

Din acestia se impartire lui Ioane Tohati ascultatoriu de drepturi in Sabiiu pe Gerariu, Fauru si Prieru cate 10 fl., ér' pe Martisioru 8 fl.; lui Mihaiu Cupsia si Daniele Popu ascult. de drept. in Clusiu pe Gerariu si Prieru la fiacare cate 8 fl., pe Fauru cate 7 fl. si pe Martisioru cate 6 fl. v. a., subtrahunduse si portulu postale cu 1 fl. 8 cr. a remasu pe treiluniulu urmatoriu in oasa 7 fl. 50 cr. v. a.

Dela comitetulu pentru ajutorarea ascultatoriloru de drepturi din comitatulu Solnocului din laintru. —

Prin Basiliu T. Alutanu, not. comitetului. Ciceu Cristuru 29/3. Catu de bine se observésca legea pentru dreptulu egal politicu-nationalu prin comitatulu nostru póte veru-cine pipai, déca va face o revista prestè suspendarea si depunerea fostiloru notarii romani si inlocuirea loru cu altii straini. Tocma in momentele de facia se intemplà acést'a si cu bravulu notariu romanu Danu Lupu (Farkas) din Spermedieu, despre a carui harnicia si viétia intréga, zelu si activitate spre binele locuitoriloru nimene cu sufletu dreptu nu se póte indoi. Óre care se fia caus'a depunerii notariloru romani? pentruca limb'a acuma nu mai póte fi defectu, neoi obiectu de imputare, dupa-ce art. de lege sanctionatu indreptatesce limb'a romana intocma óá si pe cea maghiara a servi de oficiósă. Vomu cercetá mai aduncu in apucaturile manierii acesteia, pentruca nu vomu concede, cá se si bata unii jocu de legea sanctionata, cu atatu mai vertosu nu, ca-ce poporulu romanu din partile acesteia e vatematu in sufletu, ca se lipsesce de notarii sei, cei ce le erá in tóte negótiale cá man'a cea drépta, si apoi cei de maghiari tragu jaru numai la ol'a loru. —

Cronica esterna.

ROMANIA. Bucuresoi. Diurnale nóue: afara de „Trompet'a“ si „Reform'a“ despre cari vorbiramu au mai esitu la viétia in loculu „Romanului“ si alu „Libertatii“ diurn. „Conscienti'a nationala“ cu pretiu 20 fl. pe semestru sub garantulu responsabilu Profiru Stoenescu. Dlu C. A. Rosetti isi publicà profesiunea de credintia, totu cea vechia, repetendu, cá romanulu se aiba conscientia de

sene, cum dicem noi „se incepem a amblá pe petiórele nóstre.“ Ese ér' pe tóta diu'a.

In loculu „Dimbovitiei“. care trebui se incete din caus'a strimtoririlor financiale, esi sub directiunea Dlui T. N. Orasianu „Opiniunea nationala“ cu pretiu de 44 sfanti. Nu facem alte observari, ci ne tiermurimu la expresiunea celei mai profunda simtite bucurie, ca ér' incepe epoc'a imultirii diurnaleloru in Romani'a, compasulu progresului si alu redeptarii consciintei nationale.

Avemu inse a ne esprime speranti'a, ca, dupace acum caus'a causeru, care causá tóte rivalitatile si desbinarile in Romani'a, ad. deciderea cestiunei rurale, numai póte fi marulu de cërta si de desbinari intre partite, diurnalele susnumite voru lua in consciintia strinsu nationala atatu striot'a observare a tuturoru legiloru sustatórie, a caroru modificare e numai competinti'a corpuriloru legislative, catu si drépt'a esecutare a acestei legi, celei mai importante din tóte cele decise, pentru cá se se póta asiadia odata unu fundamentu tare pe care se póta cresce pomulu celu de viatia alu „consciintei nationale“, si amu dori, cá coalitiunea, ce 'si perdú substratulu celu mai de capetenia alu incercariloru sale, se'si dè man'a cu partit'a nationala, cá se se fusioneze tóte capacitatile intr'o singura coalitiune: a ordinei, a progresului si a fericirei natiunei combatendu, nu mai multu legile, ci numai calcarile loru si totu felulu de abusu intru drépt'a loru aplicare; si apoi se pledese mai desu, se pretenda mai cu dorere si mai cu neastemperu prim'a conditiune a desteparii „consciintei nationale“, ad. punerea in pracsu fora catu de pucina amanare a legii pentru institutiunea oblegatória, ca fora sciintia nu e putere, nu e nici avere, apoi fora aceste, cine mai e atatu de nebunu, cá se spere munti de auru intru inaintarea in civilisatiune, care singura e regin'a libertatii si a luminarii. —

Nou din Principate avemu a registrá o fapta maritimósa a dlui conte Scarlatu Rosetti. care dupace visitá institulu „Asilulu Elena“ redicatu de Dómn'a Romaniei, darui acestui institutu cu licentia ceruta 2500 lei si 100 carti didactice. Dè cerulu mai multi mecenati romaniloru, cá D. conte Rosetti!

— Unu decretu alu Domnului sanctionésa legea votata de corpurile statului pentru a se canalisa si asecura Dimbovitia, cum si sum'a votata de 1,250.000 lei. Numai de s'ar face economia cu acesti bani mai multa in folosulu publicu, decatu pentru pungile esecutoriloru. —

ITALIA. Milaniu 10 Aprile. Cu sosirea primaverii incepu a se isi si agitatiunile partitei actiunei, ma si cea a reactiunei mai prin tóta Itali'a. Anumitu aicea se tienù in 8 o adunare a celoru mai de influentia agenti ai lui Mazzini, cari constitue clubulu unitaru alui Mazzini. Intr'o esponere despre starea republicanismului si despre intentiunea partitei lui provóca Mazzini pe ómenii sei, cá se dè acum unu semnu de viétia, déca nu vreu se 'si pérda tóta influenti'a. Chiaru si cu periculu de nereesire ar' trebui acum a se pune in lucrare ataculu prenuntiatu asupra Venetiei si Tirolului de sudu. Din partea guvernului ni se voru pune pedeci, dice Mazzini; cu tóte acest'a trebue se dovedimu atatu lumii catu si Venetianiloru, cumea partit'a nu s'a lepedatu de activitatea si planurile s'ale. Se decise dar', dupa cum scrie „Oestr. Ztg.“ dintr'o fantana competenta, cá oelu multu in lun'a lui Maiu a. c. se se puna pe scena incercarea mazzinistica. Mazzini asecurá, ca s'a tramisu in Veneti'a unu numeru destulu de mare de arme spre a dá Venetianiloru mediulóce si ocaziune a colucrá la acésta insurectiune; celu mai mare contu inse se pune pe emigratiunea venetiana ce se afla in statele Italiei, care subtragunduse ajutórele din partea regimului deveni acum intr'o stare desperata si se va aruncá in braciile republicane apromitendulise pane si bani. Corespondintele asecura, ca in lun'a lui Maiu va avé regimulu austriacou a intempiná si acésta insurectiune cá si incercarile de antiertiu de suptu conducerea lui Andriazzi si Tolozzi.

In Itali'a de sudu incepú brigantismulu din tóte partile a terorísá locuitorii cu o turbare atatu de mare, incatu gen. Palavicini dupa ordinea primita a si alergatu cu tóta iutial'a la Calabri'a, in sudulu Neapolei, inse pana candu ajunse elu acolo brigantii arsera mai multe sate, macelara si dusera prinsu multime de ómeni. Vreo patru bande de briganti, cam de oatu 150 de fetiori, comandati de Corifeii, Palma, Franco si Guerra au esitu din statulu romanu. Curióse porniri. In

nordulu Italiei republicanii in contra Venetiei, ér' in sudulu Italiei brigantii ad. reactiunea, cei ce vreu restaurarea cea vechia, 'si incepura actiunile. Ér' Rom'a neci de cum nu se indupleca a primi de buna conventiunea din 15 Sept., pe care Franco si Victore Em. au inceputu a o duce in deplinire. — Armat'a austriaca inca-va-sta gat'a concentrata catra Adri'a spre a intimpina incercarile de insurgenti. —

FRANCA. Parisu 13 Aprile. In desbaterile adresei de adi tienù f. ministru Thiers o cuventare, care multumi tóte asteptarile cele incordate ale publicului, ce se aflá in nr. mare de facia. Elu vorbi despre politic'a esterna a Franciei, pe care o desfasiaurá in partile ei cele mai slabe cu atata petrunsetate, incatu cuventarea lui se privesce cá unu evinémentu in politica. Elu a doveditu inse o gealusia pre mare facia cu Itali'a, ceea ce i si póte agonisi inaintea semintiei latine titlulu de unu francesu separatisticu — fiinduca cuprinsulu intregi lui cuventari se reduce la unu felu de emulatiune facia cu Itali'a, candu si luà de tema, ca Unitatea Italiei va trebui se fia mai curundu seu mai tardiu durerósa pentru Franci'a si colisiunea cu beseric'a pentru orice regimu legalu va fi totudeuna unu periculu si o nenorocire, ér' conventiunea din Septembrie e asemené de daunatíosa si periculósa pentru Papa catu si pentru Itali'a si pentru Franci'a, pentruca o Italia unita trebue se rapésca catolicismului Rom'a, Austriei Veneti'a, si Franci'a orcum va veni in cea mai mare colisiune, ca vatemandu pe Papa va vatemá cele 36 mil. francesi catolici si in interesulu catolicismului Francoi'a e avisata a tiené una cu Austri'a, ér' unitatea Italiei va trage dupa sine unitatea Germaniei cu 40 mil. germani, care intarindusi porturile Danzig, Kiel, Hamburg, Brem'a su egemoni'a Prusiana, ajutata de Angli'a va espune Franci'a la cele mai mari pericole. Acesta e simburele cuventarii lui celei demostenice. — Cu tóte aceste opositiunea a remasu pe diosu cu incordarile s'ale, fiinduca maioritetea corpului legislativu primi adres'a incuviin-tiandu politic'a imperatului.

„Monitorulu“ din 17/4 tocoma publica responsulu imperatului catra deputatiunea, care i presentá adres'a, a carui cuprinsu e: Eu multimescu pentru aperarea cea energiósa a legiloru fundamentale, care sustienu compan'a drepta a potestatoru statului. Patri'a ve multimesce pentru acésta. Suptu regimulu presentu se desfasiaurá viétia acesteia, ea vede, ca pedecile administrative disparu din ce in ce totu mai multu, vede progresulu asecuratu si securitatea garantata. Din miscarile alegeriloru, din resunetulu tribunei si din presa sentiesce tiér'a, ca è libera. Departe de a se atinge de pomulu ce aduce fructe bune, mascele lucrátorie precum si plasele posesorie si acele, care isi aducu aminte, audu si cetescu, se temu mai multu de abusu libertatii decatu de abusu potestatii. Procedeti inainte la lucrarile pentru imbunatatirea morale si materiale a individului, largiti drepturile comunei si ale despartimentelor fora cá se voiti a preschimbá tóte. Faceti cá in tóta diu'a se aduceti cate o noua pétra la edificiu; fundamentulu lui e largu (democratismulu conationalu) elu, nu póte se se redice pre susu (aplause!).

In ISPANIA, Madridu, se ivi o demustratiune seriósa de studenti, care facú de lipsa pasirea la midiulocu a poterii martiali; caus'a fú depunerea din oficiu a Rectorelui senatului academicu din partea regimului, fiinduca nu voi se destitue pe profesorulu Emilie Castelar de catedr'a profesoralu, ce o pretindea regimulu, pentruca profesorulu scrisese unu articulu aspru despre daruirea ce o facuse mai eri regin'a pentru tíera; inse spiritulu de unirea democratica a rasei latine prorumpe in contra separatismului la caus'a comuna. —

Atentiune la toti patimasii de dinti!

Doctorulu de dinti vienesu

**vine pe la inceputulu lui Augustu in
1—3 Brasiovu.**

Cursurile la bursa in 21. Aprilu 1865 sta asia:

Galbini imperatesci	—	—	5 fl. 14 cr. v.
Augsburg	—	—	106 „ 50 „